

В І Д Г У К

офіційного опонента кандидата мистецтвознавства

Алли Григорівни Бренюк

на дисертацію ІРИНИ ВАСИЛІВНИ МАКСИМЛЮК

«Мистецтво графіки Івано-Франківщини ХХ – початку ХХІ століття: культурологічний аспект», подану на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю **26.00.01 – теорія та історія культури**

В історії національної культури українська графіка ХХ – початку ХХІ ст. являє собою самобутнє та яскраве явище, розвиток якого зумовлений специфікою мистецтва провідних художніх центрів і регіональних осередків. Виявлення особливостей графічної спадщини Івано-Франківщини викликає інтерес у сучасній мистецтвознавчій науці як конкретний об'єкт дослідження, який дотепер ще не отримав комплексного аналізу, відповідного осмислення в культурному надбанні держави.

Актуальність теми й основний напрям наукової роботи зумовлені необхідністю пізнання культурно-мистецького доробку окремих регіонів, що є важливим для висвітлення мистецьких процесів України в цілому. Фундаментальні дослідження складних історико-культурних процесів, які відбувалися на теренах Івано-Франківщини у ХХ – на початку ХХІ ст. сприятимуть належній оцінці творів мистецтва, визначенню вирішальної ролі творчих особистостей (художників-графіків), а також відповідного місця мистецьких об'єднань та шкіл у культурному житті України. Увага до краєзнавчого аспекту допоможе в осмисленні регіональної своєрідності й цінності тих явищ, які раніше перебували в тіні більш розвинених центрів у Києві, Львові, Харкові, Одесі.

Важливість виконання дослідження підтверджується його зв'язком з науковими темами відповідно до планів науково-дослідної роботи в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (державні реєстраційні номери 0113U006392 та 0117U004571).

Зробивши предметом дослідження графічну спадщину художників Івано-Франківщини ХХ – початку ХХІ ст., І. Максимлюк, безумовно, підняла глибоку проблему, яка відповідає важливим потребам сьогодення і є актуальною в сучасному мистецтвознавчому просторі.

У ході наукових розвідок І. Максимлюк здійснила критичний аналіз вітчизняних історико-мистецтвознавчих джерел, багато з яких опубліковано протягом останніх десятиліть. Такий підхід дозволив побачити стан дослідження даної проблеми на сучасному етапі, а результат пошуків показав, що графічний доробок івано-франківських художників ХХ – початку ХХІ ст. ще не був об'єктом широкого наукового дослідження в галузі мистецтвознавства та культурології.

Новизною роботи є те, що графіку Івано-Франківщини вперше досліджено як цілісне мистецьке явище і невід'ємну складову української художньої культури; введено у науковий обіг маловідомі досі естампи та зразки оригінальної графіки; укладено словник митців-графіків та розширено й уніфіковано матеріал, на основі якого здійснено каталогізацію багатьох графічних творів. Додає цінності і той факт, що графічне мистецтво краю розглядалося і досліджувалося невід'ємно від інших культуротворчих процесів, які відбувалися на вказаній території в окреслений період й певним чином впливали і на розвиток самої графіки, і на творчі спрямування її представників.

Дослідження, реалізоване І. Максимлюк, справляє враження вагомої, завершеної та цілісної наукової роботи. У вступі чітко окреслено та обумовлено актуальність заявленої проблеми. Мета, завдання, об'єкт і предмет, а також хронологічні межі лаконічно сформульовані й обґрунтовані. На схвалення заслуговують логічно окреслені наукові положення з елементами новизни і методи дослідження. Не викликає заперечень й визначення автором науково-практичної цінності отриманих результатів.

Структура роботи визначається її змістом і слугує поставленій меті. Вона включає вступ, 4 розділи (9 підрозділів), загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі автор проводить аналіз мистецтвознавчих, краєзнавчих та публіцистичних джерел, визначає послідовність етапів наукового пошуку, формулює робочу концепцію. Доцільним є обґрунтоване використання методів універсального, загальнонаукового і специфічного характеру, взаємодоповнюваність яких забезпечила об'єктивність і наукову достовірність результатів представленої праці.

У другому розділі І. Максимлюк розглядає історичні етапи розвитку графіки на теренах області в особах митців, висвітлює соціально-культурні процеси, які найбільше вплинули на її становлення. Особлива увага приділяється зв'язку графічного мистецтва з традиційною художньою культурою Івано-Франківщини, зокрема народними промислами Прикарпаття. Проведення аналогії з традиційним мистецтвом краю розкриває унікальність графіки Івано-Франківщини, що проявляється у її тісному зв'язку зі стилістикою виробів народного мистецтва, зверненні художників до регіональної історії, фольклору та літератури.

Третій розділ дисертації присвячений висвітленню культурологічної, краєзнавчої, художньо-педагогічної та громадської діяльності митців-графіків, їх роботи у сферах видавничої галузі та художнього проектування. Комплексний підхід автора до висвітлення даної проблеми показав, що графіка Івано-Франківщини розвивалася не у вакуумі, а формувалася в контексті інших культуротворчих процесів, в авангарді яких перебували самі художники. Вищезазначене доводить доцільність розгляду мистецтва графіки Івано-Франківщини в культурологічному аспекті й відповідає темі дисертації.

У четвертому розділі І. Максимлюк розкриває художню специфіку творчого доробку художників-графіків Івано-Франківщини, що

проявляється у жанровій і сюжетно-тематичній характеристиці їхніх творів. Проведений аналіз художніх технік і виражальних засобів, якими оперували художники, доповнив цілісну картину мистецтва івано-франківської графіки ХХ – початку ХХІ ст.

Висновки виглядають обґрунтованими і, в цілому, відповідають меті та основним завданням дисертаційного дослідження. У них із вичерпною повнотою викладено результати власних досліджень автора, з висвітленням новизни, яку вона вносить у розв'язання даної наукової проблеми.

Оформлений за останніми вимогами список використаних джерел охоплює достатню кількість позицій і демонструє ареал наукових пошуків автора. Робота вдало доповнена візуальним рядом, який у всій повноті розкриває теоретичний зміст дисертації. На особливу увагу заслуговують таблиці та словник художників-графіків, розміщені в додатках.

Варто відмітити, що робота І. Максимлюк написана грамотно та легкою для сприйняття науковою мовою. Результати, отримані в процесі наукового дослідження, свідчать про повноцінне розкриття зазначеної теми, досягнення поставленої мети, успішне здійснення її завдань. В основному тексті практично відсутні помилки.

Загальна структура дослідження, послідовність та логіка викладення матеріалу вказують не лише про цілісність та фаховість роботи, а й про небайдужість та особистий інтерес автора до її виконання з метою набуття кваліфікаційного рівня як науковця.

Позитивно та високо оцінюючи дисертаційне дослідження І. Максимлюк і не піддаючи сумніву якість отриманих науково-пошукових результатів, слід висловити деякі зауваження та пропозиції.

При певній структурованості роботи у ній подекуди не вистачає чіткості. Зокрема підрозділ 2.1. перевантажений «різношерстним» матеріалом. Описуючи представників графічної школи, автор подекуди переплітає відомості про них зі стилістичними, технологічними, жанровими, а то й художньо-композиційними характеристиками їхніх творів, хоча для

цього вона виділяє окремі підрозділи. Через надмірне насичення підрозділу зайвою інформацією він виглядає надто великим порівняно з іншими (майже 30 сторінок) і є дещо складним для сприйняття.

Хотілося би побачити роки життя (або народження) художників при першому згадуванні, що би значно полегшило орієнтування в періодах, у яких вони працювали або працюють. Звичайно, існує словник художників-графіків у додатках, але через те, що тема дисертації охоплює досить великий історичний період, а Івано-Франківщина багата на митців-графіків (51 художник), то постійне звернення до словника надто відволікає від цілісного сприйняття матеріалу. Разом з тим у підрозділі 3.2., присвяченому творчості художників у видавничій галузі, дисертантка подає роки життя Юліана Панькевича і короткі відомості про нього (с. 108), що, на нашу думку, навпаки, було б доречно зробити напочатку.

У підрозділі 3.1. І. Максимлюк знову подекуди переплітає культурологічну діяльність митців з аналізом композиційних, художньо-стильових і технологічних особливостей їхніх графічних творів. Так, наприклад, читаючи про напрями культурологічної роботи Миколи Павлюка, ми знову зіткаємося з характеристикою композиційних рішень та виражальних засобів у його творах (с. 98). Також випадковим у контексті івано-франківських художників виглядає абзац про польського графіка і живописця Северина Обста (с. 93). Якщо згадувати про нього як про одного з основоположників краєзнавчих досліджень у регіоні, то не варто було це робити після Гната Колщуняка, так як Обст почав досліджувати мистецтво Гуцульщини ще до його народження.

У підрозділі 3.2. автор дещо заплуталася в хронології, аналізуючи спочатку видавничу діяльність Тетяни Павлик, Світлани Хміль, а потім Генадія Гриценка, якого, за періодизацією видань (1960-70-ті рр.), логічно було би подати десь перед Степаном Каспруком (с. 116).

У підрозділі 4.1. «Жанрова, сюжетно-тематична своєрідність графічних творів» автор знову, описуючи тематичні спрямування окремих митців, переходить до технік, виражальних засобів і стилістики.

Також не зрозуміло, чому екслібрис і плакат, як різновиди графіки за призначенням, знаходимо як в додатках, так і самому тексті серед тематичних жанрів портрету, пейзажу, натюрморту тощо. Адже екслібрис – це вид малої прикладної графіки, який сам може бути виконаний в жанрах портрету, пейзажу, натюрморту, історичного чи побутового сюжету. Те ж саме стосується плакату. Можливо, варто було б подати окремий додаток і виділити підрозділ на класифікацію івано-франківської графіки за функціональним призначенням: станкову, книжкову, газетно-журнальну, прикладну, проектну тощо.

Не зважаючи на те, що в цілому висновки відповідають поставленим завданням і виглядають логічними та переконливими, деякі з них дещо багатослівні. Зокрема, забагато уваги приділено характеристиці екслібрисів, які розглядалися автором в контексті жанрового діапазону і не були виділені в окремий підрозділ або висвітлені в основних завданнях. На нашу думку, їх можна було дещо конкретизувати.

Окремо хочеться наголосити на відсутності уніфікації при написанні тире і дефісів (с. 33, 44, 160), лапок (с. 28, 38, 47, 96), деяких орфографічних і стилістичних похибок (с. 25, 29, 44, 112, 117, 131), поодиноких огріхах в оформленні літератури (п. 22, 23, 36, 106, 162, 202, 243), плутанині в термінах «модерн» і «модернізм» (с. 46). Також варто зазначити, що при оформленні додатків не можна використовувати літеру Г.

Усунення цих незначних похибок, які по суті не впливають на наукову цінність і загальне позитивне враження від роботи, лише би додало солідності представлений праці, оскільки в цілому виклад матеріалу підпорядковується одній, визначеній автором, провідній ідеї. Висловлені зауваження, що здебільшого стосуються технічних і формальних моментів, фактично не впливають на якість та масштаб виконаної І. Максимлюк

роботи, її актуальність, змістовність та наукову цінність. Маючи всі необхідні складові у відповідному обсязі, вона може вважатися виконаною на належному фаховому рівні.

Висновок: На захист представлена завершена самостійна праця, написана з належною мірою наукової обґрунтованості, на відповідному фаховому рівні. Вона містить ряд цінних нових положень і висновків, тема розкрита успішно, вміння аналізувати та систематизувати історико-мистецтвознавчий матеріал, обґрунтовувати свої думки і робити логічні висновки демонструє науковий потенціал автора. Методика дослідження сформульована, підсумкові висновки переконливі. Автореферат повноцінно розкриває зміст дисертації, головні положення якої висвітлені у 9 одноосібних публікаціях, надрукованих упродовж 2015-2018 років, а також оприлюднені у формі доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях у Львові, Івано-Франківську, Харкові, Дрогобичі та Полтаві.

Рукопис відповідає чинним вимогами до кандидатських дисертацій, а Ірина Василівна Максимлюк заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри образотворчого і
декоративно-прикладного мистецтва
та реставрації творів мистецтва
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

А. Г. Бренюк

Підпис засвідчую *А. Г. Бренюк*
(прізвище)
Начальник відділу кадрів
Місяк
(підпис) І.І.Оліник

04 0302057 02
01 19